

Sygn. akt V ACa 217/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Irma Kul
Sędziowie:	SA Jacek Grela SA Roman Kowalkowski (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Małgorzata Naróg

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2014 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa Z. N. (1)

przeciwko Powiatowi S. - (...) w S.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 5 lutego 2014 r. sygn. akt I C 399/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że pozbawia wykonalności w stosunku do Z. N. (1) w całości ponad już wyegzekwowaną należność tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Wojewódzkiego w S. z dnia 7 maja 1997 roku w sprawie I C (...), któremu została nadana klauzula wykonalności przez Sąd (...) w S. w dniu 30 maja 1997 roku;

II. oddala powództwo i apelację w pozostałej części;

III. nie obciąża pozwanego kosztami sądowymi za I i II instancję.

Na oryginale właściwe podpisy.

VACa 217/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z lutego 2014r. Sąd Okręgowy w S. oddalił powództwo Z. N. (1) skierowane przeciwko Powiatowi S. - (...) w S. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego i zapłatę ustalając, że wyrokiem z dnia 7 maja 1997r. Sąd (...) w S. w sprawie IC (...) zasądził solidarnie od S. N., Z. N. (2), Z. N. (1), E. W. (1) i E. W. (2) na rzecz Skarbu Państwa

(...) w S. kwotę 255.570,64 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 marca 1997r. do dnia zapłaty oraz kwotę 800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Odpowiedzialność Z. N. (2) i Z. N. (1) została ograniczona do kwoty 130.000 zł.

Zarządzeniem z dnia 30 maja 1997r. powyższemu wyrokowi została nadana klauzula wykonalności.

W dniu 9 czerwca 1997r. pozwany złożył do Komornika (...) w S. wniosek o wszczęcie w oparciu o sporny tytuł wykonawczy postępowania egzekucyjnego wobec S. N., Z. N. (2), Z. N. (1), E. W. (1) i E. T. z wynagrodzenia za pracę z nieruchomości, i z ruchomości, natomiast do Komornika (...) w dniu 16 lipca 1997r. złożony został wniosek o wszczęcie egzekucji z nieruchomości dłużników Z. N. (2) i Z. N. (1) położonej w B. przy ul. (...). W wyniku podjętych czynności przez organ egzekucyjny doszło do opisu i oszacowania zajętej nieruchomości, a następnie jej sprzedaży w drodze licytacji.

Sąd (...) postanowieniem z dnia 22 września 1998r. dokonał planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, w wyniku czego na rzecz wierzyciela z kwoty 100.000zł do której była ustanowiona odpowiedzialność dłużników Z. i Z. N. (1) przekazano kwotę 13.662 zł. Z uwagi na stwierdzenie dalszej bezskuteczności egzekucji wobec dłużników Komornik (...) przy Sądzie (...) postanowieniem z dnia 24 listopada 1998r. umorzył postępowanie egzekucyjne w sprawie I KM (...).

Egzekucja prowadzona przez organ egzekucyjny Komornika (...) w S. była skuteczna w stosunku do wszystkich dłużników, nie doprowadziła jednak do zaspokojenia wierzyciela w całości wobec wyczerpania się majątku i nie wyjawienia nowego mogącego stanowić przedmiot dalszej egzekucji.

W wyniku powyższego, postanowieniem z dnia 31 grudnia 2003r. Komornik (...) przy Sądzie (...) w S. umorzył postępowanie egzekucyjne wobec bezskuteczności egzekucji.

Wnioskiem z dnia 2 lutego 2009r. pozwany zwrócił się o ponowne wszczęcie przeciwko S. N., Z. N. (1) i E. N. postępowania egzekucyjnego z ruchomości, rachunku bankowego, wynagrodzenia za pracę, nieruchomości i innych świadczeń w oparciu o tytuł wykonawczy - wyrok Sądu (...) w S. z dnia 7 maja 1997r. IC (...). Pozwany określił stan zadłużenia z tytułu kapitału przy uwzględnieniu kwot wyegzekwowanych w toku wcześniej prowadzonego postępowania egzekucyjnego, oraz odsetek naliczonych z uwzględnieniem 3 letniego okresu przedawnienia. Pismem z dnia 3 lutego 2009r. doręczonym powodowi Z. N. (1) w dniu 10 lutego 2009r. Komornik dokonał zawiadomienia o wszczętej przeciwko niemu egzekucji.

Czyniąc te ustalenia wyjaśnił, że zgodnie z art. 840§1 pkt. 1 kpc jeżeli dłużnik przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, to powinien wykazać jakie zdarzenia kwestionuje i przedstawić stosowne dowody na tą okoliczność. Dłużnik może się powoływać na zdarzenia, które zaszły przed powstaniem tytułu egzekucyjnego, jak i na zdarzenia zaszłe pomiędzy powstaniem tytułu egzekucyjnego, a nadaniem temu tytułowi klauzuli wykonalności.

Powództwo oparte na tym zaprzeczeniu jest dopuszczalne tylko wtedy gdy nie stoi temu na przeszkodzie niedopuszczalność drogi sądowej, powaga rzeczy osądzonej (prawomocne orzeczenie) ani zawisłość sporu.

Druga podstawa powództwa uregulowana w punkcie 2 § 1 przywołanego powyżej artykułu zachodzi, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego, a gdy tytułem tym jest orzeczenie sądowe - po zamknięciu rozprawy, nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane.

Sąd orzekając o pozbawieniu wykonalności tytułu wykonawczego, na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 kpc obowiązany jest ustalić zatem, czy po powstaniu tytułu wykonawczego nastąpiło takie zdarzenie, którego skutkiem było wygaśnięcie

zobowiązania. Ciężar wykazania wygaśnięcia zobowiązania oraz jego zakresu spoczywa na dłużniku (powodzie), który z okoliczności tej wywodzi skutki prawne.

Zdarzenia, o których mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., muszą zaistnieć przed wydaniem wyroku pozbawiającego tytuł wykonawczy wykonalności, a nawet przed wytoczeniem powództwa. Stwierdzenie takiego zdarzenia ma charakter deklaracyjny ustalania faktu, powodującego wygaśnięcie egzekwowanego zobowiązania albo niemożność jego egzekwowania (por. orzeczenie SN z dnia 20 października 1966 r., III CR 224/66, OSNCP 1967, nr 7-8, poz. 130).

Przez zdarzenia, o których mowa w tym przepisie, rozumieć należy okoliczności faktyczne, powodujące wygaśnięcie egzekwowanego zobowiązania lub niemożność jego egzekwowania; nie chodzi tu zaś o jakieś przypadki, czy też zajścia losowe. „Wygaśnięcie zobowiązań” nie oznacza, że tylko sytuacje wynikłe z zakresu prawa zobowiązań mogą wchodzić w rachubę. Podstawą bowiem powództwa opozycyjnego mogą być zdarzenia, wskutek których zobowiązanie wygasło, wynikające również z innych stosunków prawnych (por. Z. Ś., Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające egzekucyjne, W. 2001, Wydawnictwa (...) (wydanie III) s. 496

Niewątpliwie do przesłanek, na których dłużnik może oprzeć powództwo przeciwegzekucyjne jest przedawnienie roszczenia, które nastąpiło po powstaniu tytułu wykonawczego.

W świetle art. 125 § 1 k.c. roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu przedawnia się z upływem lat dziesięciu, chociażby termin przedawnienia roszczeń tego rodzaju był krótszy. Jeżeli stwierdzone w ten sposób roszczenie obejmuje świadczenie okresowe, należne w przyszłości to ulegają one 3 letniemu przedawnieniu. Bieg przedawnienia rozpoczyna się z dniem uprawomocnienia się orzeczenia.

W okresie przedawnienia uprawniony zobowiązany jest podjąć stosowne kroki w celu zaspokojenia swego roszczenia. Ustawodawca premiuje zachowania zmierzające w tym kierunku przerwą biegu przedawnienia, której istota polega na przywróceniu uprawnionemu stanu, jaki istniał w dniu, w którym jego roszczenie stało się wymagalne. Okres przedawnienia, który dotąd upłynął, uważany jest za niebyły, co wynika wprost z art. 124 § 1 k.c. Przerwę biegu przedawnienia może spowodować sam dłużnik poprzez uznanie roszczenia jak i wierzyciel. Bieg przedawnienia przerywają czynności wierzyciela nakierowane na dochodzenie roszczenia, ustalenie

stosunków prawnych pomiędzy stronami, zaspokojenie roszczenia, pod którym to pojęciem kryją się niewątpliwie kroki podjęte w postępowaniu egzekucyjnym, zabezpieczenie roszczenia w rozumieniu art.730 i nast. k.p.c. Kroki poczynione przez wierzyciela muszą zmierzać do realizacji wymienionych powyżej celów „bezpośrednio”, zaś czynność powinna być podjęta przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju. Z punktu widzenia funkcji spełnianych w obrocie bez wątpienia podstawowe znaczenie dla przerwania biegu przedawnienia mają czynności zmierzające do dochodzenia roszczenia w tym min. złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji. Skutek w postaci przerwy biegu przedawnienia następuje z chwilą złożenia wniosku

Przenosząc powyższe rozważania na grunt tej sprawy stwierdził, że do pierwszego przerwania biegu przedawnienia doszło w dniu gdy wierzyciel złożył wniosek o nadanie klauzuli wykonalności. Na nowo termin przedawnienia rozpoczął swój bieg po nadaniu wyrokowi klauzuli wykonalności tj. od dnia 30 maja 1997 r.

Z dniem 18 czerwca 1997r. tj. skutecznego złożenia przez wierzyciela (pozwanego) do Komornika (...)przy Sądzie (...) w S., wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego doszło do kolejnej przerwy biegu przedawnienia. Egzekucja prowadzona przez organ egzekucyjny była skuteczna, nie doprowadziła jednak do zaspokojenia wierzyciela w całości wobec wyczerpania się majątku i nie wyjawienia nowego mogącego stanowić przedmiot dalszej egzekucji. W wyniku powyższego, postanowieniem z dnia 31 grudnia 2003r. Komornik (...) przy Sądzie(...) w S. umorzył postępowanie egzekucyjne wobec bezskuteczności egzekucji.

W konsekwencji powyższego uznać należy, że w stosunku do roszczenia stwierdzonego spornym tytułem wykonawczym od 1 stycznia 2004r. r. na nowo zaczął biec termin przedawnienia i zakończył swój bieg z dniem 3 lutego 2009 r. w wyniku złożenia przez wierzyciela Powiat S. (...) w S. po raz kolejny wniosku do Komornika sądowego przy Sądzie (...) w S. o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Bezspornie wniosek został złożony przed upływem 10 - letniego terminu przedawnieniu roszczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu, o jakim mowa w art.125

§1 k.c. , który to termin należało liczyć od 1 stycznia 2004r., a nie jak chciał tego powód Z. N. (1) od dnia wydania przez Komornika sądowego przy Sądzie (...) postanowienia o umorzeniu egzekucji prowadzonej z nieruchomości dłużników Z. i

Z. N. (1) tj. 24 listopada 1998r. Niezależnie bowiem od zakończenia przez Komornika sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawie I KM (...), jednocześnie wierzyciel prowadził w dalszym ciągu, aż do dnia 31 grudnia 2003r. egzekucje przeciwko Z. N. (1) z innych składników jego majątku, niż nieruchomości położonej w B. przy ul. (...).

Reasumując - ponieważ roszczenie pozwanego w niniejszej sprawie o zapłatę przeciwko powodowi stwierdzone w wyroku Sądu (...) z dnia 7 maja 1997r. nie uległo przedawnieniu, brak było podstaw - na podstawie art. 840 1 pkt 2 k.p.c. do uwzględnienia żądania pozwu, należało zatem orzec jak w pkt 1 wyroku.

Art. 102 kpc urzeczywistnia zasadę słuszności i jako wyjątkowy - stanowiący wyłom w zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu - nie podlega wykładni rozszerzającej. Nie konkretyzuje on pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, toteż ich kwalifikacja należy do sądu, który - uwzględniając całokształt okoliczności konkretnej sprawy - powinien kierować się własnym poczuciem sprawiedliwości.

Do kręgu okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek z art. 102 należą zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i będące „na zewnątrz” procesu, zwłaszcza.

Unormowanie zawarte w art. 102 k.p.c. daje więc sądowi swobodę w rozstrzygnięciu o rozłożeniu ciężaru kosztów procesu, w "wypadkach szczególnie uzasadnionych". Uwzględniając więc zasady słuszności sąd może zasądzić od przegrywającego tylko część kosztów lub nie obciążać go w ogóle kosztami.

Do kręgu okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 102 należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu (dążenie do szybkiego zakończenia procesu, do szybkiego wyjaśnienia wszystkich istotnych faktów), jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego czy sytuacji życiowej. Okoliczności te powinny być oceniane z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie zachodziły po stronie powoda przesłanki do zastosowania art. 102 k.p.c.

W apelacji od tego wyroku powód domagał się zmiany wyroku i uwzględnienia powództwa zarzucając naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów skutkującej wadliwymi ustaleniami, że nie przedawniła się możliwość dochodzenia spełnienia świadczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym.

W uzasadnieniu apelacji oponował stwierdzeniu sądu, że przeciwko niemu toczyło się postępowanie w sprawie Km (...), co miałoby znaczenie dla nieprzedawnienia się wykonalności tytułu wykonawczego wydanego w stosunku do niego z uwagi na zakończenie tego postępowania dopiero w 2003r. i wszczęcie ponownej egzekucji w 2009r.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana domagała się jej oddalenia.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja okazała się skuteczna. Trafnie bowiem skarżący zarzucał, że Sąd (...) błędnie ustalił, iż w stosunku do niego prowadzono postępowanie egzekucyjne w sprawie Km (...) Komornika (...) w S..

Negatywnie trzeba ocenić brak aktywności Sądu Okręgowego w wyjaśnieniu istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności faktycznych, co się przejawiało w zaniechaniu przeprowadzenia dowodu z akt postępowania egzekucyjnego w sprawie Km (...), przechowywanych w archiwum SR w S. i ograniczeniu się do odpisu postanowienia komornika o umorzeniu tego postępowania. Już bowiem wniosek egzekucyjny, złożony w kserokopii w tym postępowaniu, nasuwał wątpliwość co do zakresu prowadzonego postępowania egzekucyjnego w sprawie Km (...), a zwłaszcza tego, czy zostali nim objęci Z. i Z. N. (3). Z jego konstrukcji wynika bowiem, że w stosunku do powoda i jego żony egzekucja ma być prowadzona z nieruchomości w B. położonej przy ul. (...), o czym przekonuje redakcja jego pkt 3. Tę egzekucję zaś prowadzono

odrębnie w sprawie IKm (...), co Sąd Okręgowy niewadliwie ustalił i zakończono postanowieniem o jej umorzeniu wydanym przez Komornika sądowego Rewiru I przy Sądzie Rejonowym w Bytowie w dniu 24 listopada 1998r.

Z wniosku o wszczęcie egzekucji w sprawie Km (...) wynika zaś, że wierzyciel w stosunku do S. N., E. W. (1) i E. T. domagał się jej prowadzenia z ich wynagrodzenia za pracę, zaś w stosunku do S. N. nadto z wymienionych w pkt 2 - gim wniosku ruchomości. Co się zaś tyczy Z. N. (1) i Z. N. (2), co wynika - jak wcześniej wyjaśniono - z pkt trzeciego wniosku, egzekucja miała być prowadzona z wspomnianej wcześniej nieruchomości. Co więcej, konsekwencją takiego określenia zakresu tej egzekucji było późniejsze odrębne skierowanie wniosku przeciwko Z. N. (1) i Z. N. (2) o wszczęcie

egzekucji z wspomnianej nieruchomości według właściwości do właściwego komornika w B.. Już zatem te fakty powinny były doprowadzić Sąd Okręgowy do ustalenia i w jego konsekwencji do stwierdzenia, że egzekucja w sprawie Km (...) nie toczyła się w stosunku do powoda i jego żony tylko pozostałych solidarnie odpowiedzialnych dłużników.

Wypada bowiem przypomnieć, że zgodnie z przyjętymi w postępowaniu egzekucyjnym zasadami, dysponentem tego postępowania jest wierzyciel, który decyduje o tym czy w ogóle ma się ono toczyć, a jeśli tak to w jakim kierunku ma zmierzać i w jaki sposób ma być prowadzone. Wniosek o wszczęcie egzekucji bezwzględnie wiąże komornika, który nie może badać ani zasadności, ani wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym (art. 804 kpc), co więcej z uwagi na obowiązek wierzyciela wiążącego wskazania we wniosku sposobu, w jaki egzekucja ma być prowadzona, nie może jej prowadzić w inny sposób niż wierzyciel żądał we wniosku.

Powyższe nie niweczy jednak możliwości dokonania zmiany (rozszerzenia) sposobu prowadzonej egzekucji w trakcie toczącego się postępowania na inne sposoby pierwotnie nie wymienione we wniosku egzekucyjnym. Skoro Sąd Okręgowy zaniechał poczynienia ustaleń w tym kierunku, Sąd Apelacyjny zażądał akt postępowania egzekucyjnego Km (...) i przeprowadził z nich dowód w postępowaniu apelacyjnym. Z tych akt wynika ponad wszelką wątpliwość, że postępowanie egzekucyjne zostało ograniczone w stosunku do Z. N. (1) i Z. N. (2) tylko do jednego sposobu egzekucji, a mianowicie egzekucji z nieruchomości w B., której byli właścicielami. Na żadnym jego etapie wierzyciel nie żądał prowadzenia jej w stosunku do tych dłużników również w inny sposób przewidziany w kpc. Co więcej, z wielu pism kierowanych do komornika w tej sprawie (por. np. pisma z karty 84 i 87 akt Km (...)) wynika, że nie traktował powoda jako uczestnika tego postępowania, bo w stosunku do niego zgodnie z oczekiwaniem wierzyciela prowadzona była inna egzekucja z nieruchomości. Zresztą takie postępowanie było zgodne z podstawą materialną wydania tytułu wykonawczego przeciwko dłużnikom Z. i Z. N. (1), których odpowiedzialność była ograniczona wysokością ustanowionej na ich nieruchomości hipoteki zabezpieczającej roszczenia wierzyciela i powinna była być ograniczona tylko do przedmiotu hipoteki, a więc nieruchomości, na której ją ustanowiono.

Skoro zatem bez wątplenia egzekucja w sprawie Km (...) nigdy nie toczyła się w stosunku do powoda z innych składników majątkowych, poza nieruchomością położoną w B., co do której prawomocnie zakończono postępowanie w listopadzie 1998r., błędne jest ustalenie Sądu Okręgowego, że umorzenie postępowania w stosunku do powoda nastąpiło w dniu 31 grudnia 2003r., pomimo formalnego objęcia go postanowieniem komornika wydanym tego dnia. O tym bowiem, czy dłużnik jest objęty toczącą się egzekucją decyduje wola wierzyciela wyrażona przede wszystkim we wniosku o jej wszczęcie przez określenie jej zakresu podmiotowego i przedmiotowego, a ten w sprawie km (...) został jednoznacznie i wyraźnie ograniczony w stosunku do powoda do wspomnianej już nieruchomości. Zakres tej egzekucji na żadnym etapie postępowania nie został w stosunku do niego rozszerzony, a zatem postanowienie o jej umorzeniu w stosunku do powoda nie wywoływało żadnych skutków związanych z jego wydaniem. Nie można więc zasadnie przyjmować, że z chwilą jego wydania zaczął biec na nowo termin przedawnienia wykonalności tytułu wykonawczego objętego żądaniem pozwu w tej sprawie.

Skutki związane z przerwą biegu przedawnienia wykonalności tytułu wykonawczego są bowiem związane jedynie z zakończeniem toczącego się przeciwko Z. i Z. N. (1) postępowania egzekucyjnego w sprawie Km (...). Skoro to postępowanie zakończyło się w listopadzie 1998r., a pozwany złożył ponowny wniosek egzekucyjny dopiero w dniu 2 lutego 2009r., uczynił to po upływie terminu dziesięcioletniego przewidzianego w art. 125 § 1 kc. Powoduje to, że przedawniła się wykonalność tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę ponownie wszczętej egzekucji, wobec

czego uzasadnione jest żądanie pozbawienia tego tytułu wykonalności co też Sąd Apelacyjny uczynił zmieniając zaskarżony wyrok (art. 386 § 1 kpc).

Konsekwencją tego, że w zakresie w jakim tytuł został wykonany zgasła z mocy prawa jego wykonalność, była konieczność pozbawienia wykonalności tytułu w całości, jednak tylko w części ponad już wyegzekwowaną należność.

Oddaleniu więc podlegało powództwo dotyczące tej właśnie części wygaszonej z mocy prawa wykonalności tytułu ale również w zakresie, w jakim powód domagał się zasądzenia od pozwanego „bezprawnie wyegzekwowanej kwoty”. Niewątpliwie tak długo dopóki tytuł egzekucyjny korzysta z przymiotu wykonalności (nie zostanie jej pozbawiony) wierzyciel może skutecznie egzekwować

stwierdzoną nim należność. Jest tak zwłaszcza wtedy, gdy w grę wchodzi przedawnienie wykonalności tytułu wykonawczego, które - jak każde przedawnienie roszczenia - jest uwzględniane jedynie na zarzut dłużnika. Nie jest bowiem wykluczona sytuacja, w której dłużnik mimo przedawnienia wykonalności tytułu wykonawczego akceptuje prowadzenie przeciwko niemu egzekucji, co więcej sam dobrowolnie spełnia przedawnione świadczenie. Dlatego brak podstaw dla uwzględnienia powództwa w tej części, co uzasadniało - także w zakresie wcześniej wskazanym - oddalenie powództwa i apelacji w dalszej części (art. 385 kpc).

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny rzekł na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.